

COMPENDIUM
van de

CATE
CHIS
MUS

VAN DE
Katholieke Kerk

Apostolisch schrijven onder de vorm van
MOTU PROPRIO
ter goedkeuring en publicatie
van het *Compendium*
van de
Catechismus van de Katholieke Kerk

Aan de eerbiedwaardige broeders kardinalen, patriarchen, aartsbisschoppen, bisschoppen, priesters, diakens en aan alle leden van het volk van God.

Twintig jaar geleden begon het werk aan de *Catechismus van de Katholieke Kerk*, waarom gevraagd was door de Buitengewone Vergadering van de Bisschoppensynode, die gehouden werd ter gelegenheid van de twintigste verjaardag van de sluiting van het Tweede Vaticaans Concilie.

Ik ben God de Heer oneindig dankbaar dat Hij de Kerk deze *Catechismus* geschonken heeft, die in 1992 door mijn vereerde en geliefde voorganger, paus Johannes Paulus II, werd afgekondigd. Het grote nut en de waarde van dit geschenk wordt voor alles bevestigd door de positieve en brede ontvangst bij de bisschoppen, voor wie hij in eerste instantie bedoeld was als een veilige en authentieke referentietekst bij het onderricht in de katholieke leer, en in het bijzonder voor het opstellen van plaatselijke catechismussen. Het wordt ook bevestigd door de gunstige en brede ontvangst die de catechismus te beurt viel in alle gelegingen van het Volk van God, die hem hebben leren kennen en waarderen in de meer dan vijftig talen, waarin hij tot nu toe werd vertaald.

Met grote vreugde verleen ik nu mijn goedkeuring aan het *Com-*

pendium van deze *Catechismus*, en kondig ik het af.

Met aandrang was erom gevraagd door de deelnemers aan het Internationaal Catechetisch Congres van oktober 2002, die zich daarmee tot tolk maakten van een wijd verbreid verlangen in de Kerk. Mijn betreurde voorganger is op dit verlangen ingegaan en besloot in februari 2003 tot de voorbereiding van dit *Compendium*. Hij vertrouwde de redactie ervan toe aan een kleine commissie van kardinalen, die door mij werd voorgezeten, en die terzijde gestaan werd door enkele deskundige medewerkers. Tijdens de werkzaamheden is een ontwerp van het *Compendium* ter beoordeling voorgelegd aan alle kardinalen en aan de voorzitters van Bisschoppenconferenties, die dit in overgrote meerderheid positief ontvingen en gewaardeerd hebben.

Het *Compendium*, dat ik nu aan heel de Kerk voorleg, is een getrouwe en veilige samenvatting van de *Catechismus van de Katholieke Kerk*. Het bevat in een bondige vorm alle wezenlijke en fundamentele elementen van het geloof van de Kerk zodat het, zoals mijn voorganger dat wenste, een soort *vademecum* is dat de mensen, zowel gelovigen als niet-gelovigen, in staat stelt in één blik het geheel te overzien van het katholieke geloof.

In zijn structuur, zijn inhoud en zijn taal weerspiegelt het getrouw de *Catechismus van de Katholieke Kerk* en wil als samenvatting daarvan een hulp en aansporing zijn om die *Catechismus* nog meer te leren kennen en zich er in te verdiepen.

Met vertrouwen beveel ik dit *Compendium* daarom aan, allereerst aan heel de Kerk en aan iedere christen in het bijzonder, opdat zij in dit derde millennium dankzij dit *Compendium* een nieuw elan mag vinden bij de hernieuwde inspanning voor de evangelisatie en de geloofsopvoeding, die kenmerkend moet zijn voor iedere kerkelijke gemeenschap en voor iedere persoon die in Christus gelooft, van welke leeftijd of nationaliteit die persoon ook is.

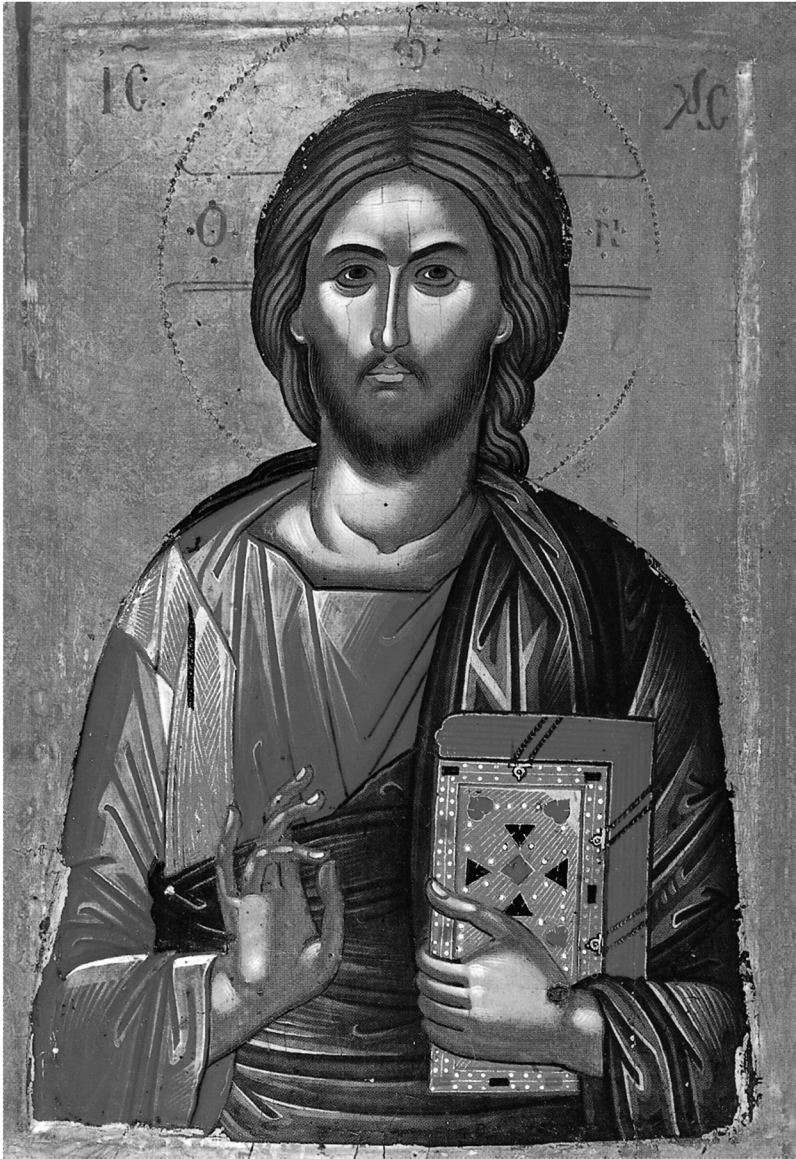
Dit *Compendium* richt zich door zijn bondigheid, zijn helderheid en zijn volledigheid tot ieder die, levend in een chaotische wereld met een veelheid aan boodschappen, verlangt de Weg van het Leven te leren kennen, de Waarheid, die door God werd toevertrouwd aan de Kerk van zijn Zoon.

Moge ieder bij het lezen van dit gezaghebbend instrument dat het *Compendium* is dankzij de bijzondere voorspraak van de heilige maagd Maria, Moeder van Christus en van de Kerk, steeds meer de onuitputtelijke schoonheid, de uniciteit en de actualiteit erkennen en aanvaarden van de gave bij uitstek die God de mensheid heeft geschonken: zijn eniggeboren Zoon, Jezus Christus, die *'de Weg, de Waarheid en het Leven'* is (Joh. 14, 6).

Gegeven te Rome, 28 juni 2005, vigilie van het hoogfeest van de heilige apostelen Petrus en Paulus, in het eerste jaar van mijn Pontificaat

Benedictus PP XVI

Paus Benedictus XVI

De icoon van Christus *Pantokrator* (Albeheerser) herinnert in haar zeldzame kunstzinnige schoonheid aan de woorden van de psalmist: 'Geen mens is u gelijk in edele gestalte, beminnelijk is uw gelaat' (Ps. 45, 3).

De heilige Johannes Chrysostomos betrok deze lofprijzing op de Heer Jezus en schreef: 'Christus was in de bloei van zijn leven, in de kracht van de Geest, en in Hem straalde een dubbele schoonheid, die van de ziel en die van het lichaam.' (PG 52, 479)

In haar beeldtaal vormt deze icoon de samenvatting van de eerste oecumenische concilies, omdat zij erin slaagt zowel de pracht van Jezus' mensheid als de glans van zijn Godheid uit te drukken.

Christus is gekleed in een rode tuniek met daaroverheen een donkerblauwe mantel. De beide kleuren herinneren aan zijn twee naturen, terwijl de gouden weerschijn wijst op de goddelijke Persoon van het Woord. Aan zijn rechter schouder hangt een gouden stola: symbool van zijn eeuwig priesterschap. Zijn gelaat, majesteitelijk en sereen, omzoomd door een dichte haarkrans en omgeven door een aureool met een kruis, vormt de weergave van het *trigramma* 'O ΩΝ' ('Hij die is'), wat weer verwijst naar de openbaring van de Naam van God in *Exodus* 3, 14. In de bovenhoeken van de icoon staan de twee *digramma*'s of letterparen 'IC – XC' ('Jezus Christus'), die de titel vormen van de afbeelding zelf.

De rechterhand, waarvan duim en ringvinger naar elkaar toegebogen zijn en elkaar raken (als verwijzing naar de tweevoudige natuur van Christus in de eenheid van de Persoon), maakt het gebaar dat typisch is voor het zegenen. De linkerhand houdt het evangeliarium vast, dat versierd is met drie sloten en met parels en waardevolle stenen. Het Evangelie, symbool en samenvatting van het Woord van God, heeft tegelijkertijd ook een liturgische betekenis, vanwege het feit dat in iedere eucharistieviering daaruit een passage wordt voorgelezen en bij de consecratie de woorden van Jezus zelf worden uitgesproken.

De afbeelding, die een schitterende synthese is van realistische en symbolische gegevens, is een uitnodiging tot beschouwing en navolging. Ook vandaag blijft Jezus, door de Kerk die zijn Bruid en zijn mystiek Lichaam is, de mensheid zegenen en verlichten door zijn Evangelie dat het authentieke boek is van de waarheid, van het geluk en van het heil van de mens.

In augustus van het jaar 386 hoorde Augustinus, terwijl hij zich in de tuin bevond, een stem die zei: 'Neem en lees, neem en lees' (Belijdenissen, 8, 12, 29). Het *Compendium* van de *Catechismus van de Katholieke Kerk*, als synthese van het Evangelie van Jezus dat door de catechese van de Kerk onderwezen wordt, is een uitnodiging om het boek van de waarheid te openen en te lezen, ja om het te verslinden, zoals de profeet Ezechiël deed (vgl. Ez. 3, 1-14).

INLEIDING

1. Op 11 oktober 1992 gaf paus Johannes Paulus II aan de gelovigen van heel de wereld de *Catechismus van de Katholieke Kerk*, die hij hun voorlegde als 'een referentietekst voor een catechese vernieuwd vanuit de levende bronnen van het geloof'¹. Zo werd dertig jaar na de opening van het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965) op een geslaagde manier de wens tot een goed einde gebracht, die de Buitengewone Vergadering van de Bisschoppensynode in het jaar 1985 had geuit: namelijk dat een Catechismus zou worden samengesteld van heel de katholieke leer, zowel over het geloof als over de moraal.

Vijf jaar later op 15 augustus 1997 bekrachtigde de paus bij gelegenheid van de afkondiging van de *Editio typica* (standaarduitgave) van de *Catechismus van de Katholieke Kerk* de fundamentele doelstelling van het werk: 'een volledige en integrale uiteenzetting van de katholieke leer te bieden, waaruit iedereen kan leren kennen wat de Kerk belijdt en viert, leeft en bidt in haar dagelijks leven'².

2. Om de *Catechismus* beter tot zijn recht te doen komen en om tegemoet te komen aan een verzoek dat bij gelegenheid van het Internationaal Catechetisch Congres van 2002 was gedaan, stelde Johannes Paulus II in 2003 een speciale commissie in, onder voorzitterschap van kardinaal Joseph Ratzinger, Prefect van de Congregatie voor de Geloofsleer, en vertrouwde haar de opdracht toe een *Compendium* van de *Catechismus van de Katholieke Kerk* op te stellen, dat een meer samenvattende formulering moest bevatten van dezelfde geloofsinhoud. Na twee jaar werk werd een *Ontwerp van het Compendium* voorbereid, dat ter raadpleging aan de kardinalen en aan de voorzitters van de Bisschoppenconferenties werd gestuurd. Dit ontwerp heeft in zijn geheel een positieve waardering gekregen van de absolute meerderheid van hen die geantwoord hebben. Daarom is de Commissie aan een herziening van genoemd ontwerp begonnen en heeft, rekening houdend met de binnengekomen voorstellen tot verbetering, de uiteindelijke tekst klaargemaakt.

1. JOHANNES PAULUS II, Apostolische Constitutie *Fidei depositum*, 11 oktober 1992: AAS 86 (1994) 115.
2. JOHANNES PAULUS II, Apostolische brief *Laetamur magnopere*, 15 augustus 1997; AAS 89 (1997) 820.

3. De voornaamste kenmerken van het *Compendium* zijn deze drie: de strikte afhankelijkheid van de *Catechismus van de Katholieke Kerk*, het genre van de *dialog*, en het gebruik van *beelden* in de catechese.

Daarbij geldt dat het *Compendium* niet een werk is dat op zichzelf staat, en dat het op geen enkele manier de *Catechismus van de Katholieke Kerk* wil vervangen: veeleer verwijst het voortdurend daarnaar, zowel door nauwkeurig de nummers ervan aan te geven waarnaar het verwijst, alsook door voortdurend zijn structuur, zijn verloop en zijn inhoud te volgen. Bovendien beoogt het *Compendium* een hernieuwde belangstelling en ijver voor de *Catechismus* te wekken, die vanwege de wijsheid van zijn uiteenzettingen en de diepte van zijn spiritualiteit toch steeds de basistekst blijft voor de kerkelijke catechese van vandaag.

Zoals de *Catechismus*, zo bestaat ook het *Compendium* uit vier delen die overeenkomen met de fundamentele wetten van het leven in Christus.

Het eerste deel, getiteld: 'De geloofsbelijdenis', bevat een geschikte synthese van de *lex credendi*, dat wil zeggen van het geloof dat door de Katholieke Kerk wordt beleden. Deze samenvatting is ontleend aan de apostolische geloofsbelijdenis, die nader toegelicht wordt door de geloofsbelijdenis van Nicea en Constantinopel; het voortdurend bidden hiervan in de christelijke samenkomsten houdt de herinnering levend aan de belangrijkste waarheden van het geloof.

Het tweede deel, getiteld: 'De viering van het mysterie van Christus', presenteert de wezenlijke elementen van de *lex celebrandi*. De verkondiging van het Evangelie vindt immers haar bevoorrechte antwoord in het sacramentele leven. Daarin ervaren en belijden de gelovigen op elk moment van hun bestaan de heilswerking van het paasmysterie, waardoor Christus het werk van onze verlossing heeft volbracht.

Het derde deel, getiteld: 'Het leven in Christus', roept de *lex vivendi* in herinnering, dat wil zeggen de opdracht die de gelovigen hebben om in hun gedrag en in hun morele keuzen te getuigen van hun trouw aan het beleden en gevierde geloof. De gelovigen worden immers door de Heer Jezus geroepen om de werken te volbrengen die overeenstemmen met hun waardigheid als kinderen van de Vader in de liefde van de heilige Geest.

Het vierde deel, getiteld: 'Het christelijk gebed', biedt een synthese van de *lex orandi*, dat wil zeggen van het gebedsleven. Naar het voorbeeld van Jezus, het volmaakte model van de biddende mens,

wordt ook de christen geroepen tot dialoog met God in het gebed, waarvan een van de bevoorrechte uitdrukkingsvormen het *Onze vader* is, het gebed dat Jezus zelf ons geleerd heeft.

4. Een tweede kenmerk van het *Compendium* is dat het de vorm heeft van de *dialoog*, waarmee een oud literair genre van de catechese weer wordt opgenomen, dat bestaat uit vragen en antwoorden. Het gaat er als het ware om een dialoog tot stand te brengen tussen de meester en de leerling, door middel van een onophoudelijke reeks van vragen, die de lezer erin betrekken en hem uitnodigen verder te gaan en steeds nieuwe aspecten van de waarheid van zijn geloof te ontdekken. Het genre van de dialoog draagt er ook toe bij de tekst aanmerkelijk in te korten door hem tot het wezenlijke te beperken. Dat zou bevorderlijk kunnen zijn voor het zich eigen maken en eventueel uit het hoofd leren van de inhoud.
5. Een derde kenmerk bestaat in de aanwezigheid van enkele afbeeldingen, die de indeling van het *Compendium* markeren. Zij komen uit het zeer rijke erfgoed van de christelijke iconografie. Uit de eeuwenoude traditie van de Concilies leren we, dat ook de afbeelding verkondiging van het Evangelie is. De kunstenaars van alle tijden hebben de voornaamste gebeurtenissen van het heilsmysterie aan de beschouwing en de verwondering van de gelovigen voorgehouden door ze voor te stellen in kleurenpracht en volmaakte schoonheid. Dat geeft aan hoe de heilige afbeelding in de beeldcultuur van vandaag veel meer zou kunnen uitdrukken dan het woord, vanwege het feit dat haar dynamiek van communicatie en van overdracht van de boodschap van het Evangelie zo buitengewoon werkzaam is.
6. Veertig jaar na de afsluiting van het Tweede Vaticaans Concilie en in het Jaar van de Eucharistie, kan het *Compendium* een extra hulpmiddel zijn om bij gelovigen van alle leeftijden en van alle rangen en standen de honger naar waarheid te stillen en ook om aan de behoefte te voldoen van hen die, zonder gelovig te zijn, dorsten naar waarheid en gerechtigheid. Zijn publicatie zal plaatsvinden op het hoogfeest van de heilige apostelen Petrus en Paulus, de steunpilaren van de universele Kerk en de voorbeeldige verkondigers van het Evangelie in de oude wereld. Deze apostelen hebben gezien wat zij hebben gepredikt en hebben van de waarheid die Christus is getuigd tot in het martelaarschap. Laten wij hen navolgen in hun missionaire elan en bidden wij de Heer dat de Kerk altijd het onderricht van de

apostelen mag volgen, van wie zij de eerste vreugdevolle verkondiging van het geloof heeft ontvangen!

20 maart 2005, Palmzondag.

JOSEPH KARD. RATZINGER
Voorzitter van de speciale Commissie

Dit prachtige meesterwerk van de Aanbedding der Wijzen (vgl. Matt. 2, 1-12) stelt de openbaring van Jezus aan alle volkeren voor. De menswording is een geschenk, niet alleen voor het geloof van Maria, Jozef, de vrouwen, de herders en de eenvoudige mensen uit het volk van Israël, maar ook voor het geloof van deze vreemdelingen, die uit het Oosten zijn gekomen om de pasgeboren Messias te aanbidden en Hem hun geschenken aan te bieden:

‘Zij gingen het huis binnen, zagen er het Kind met zijn moeder Maria, en op hun knieën neervallend betuigden zij het hun hulde. Zij haalden hun schatten te voorschijn en boden het geschenken aan: goud, wierook en mirre’ (Matt. 2, 11).

Uit de volkeren die tot het geloof zijn geroepen, vormen de Wijzen de eersten die tot Jezus naderen, niet met lege handen maar met de schatten van hun landen en culturen.

Het Evangelie van Jezus is heilswoord voor heel de mensheid. De heilige Leo de Grote zei:

‘Mogen alle volkeren, vertegenwoordigd in de drie wijzen, de Schepper van het heelal aanbidden, en moge God niet alleen in Judea gekend worden, maar over heel de aarde, opdat overal in Israël zijn Naam groot zij (Vgl. Ps. 76, 2)’ (*Derde Preek op het Feest van Epifanie*).

Dit eerste deel van het *Compendium* belicht de ontmoeting tussen God en mens, en het gelovig antwoord dat de Kerk, in naam van alle mensen, geeft op de gave van de verlossende menswording van de Zoon van God en van zijn goddelijke openbaring.

DEEL I

DE GELOOFSBELIJDENIS

EERSTE SECTIE
'IK GELOOF' – 'WIJ GELOVEN'

Deze miniatuur stelt de hele reeks van zes scheppingsdagen voor tot en met de bekoring van onze stamouders Adam en Eva (vgl. Gen. 1-3).

‘Hoeveel is het wat Gij gedaan hebt, Heer
en alles in wijsheid gemaakt,
de aarde is vol van uw schepsels.

Maar ook in de zee, zo diep en zo wijd,
is het een gewemel van dieren,
ontelbaar, grote en kleine.

Daar zwemmen geweldige monsters rond,
Leviatan laat Gij daar spelen. –

En al deze dieren verwachten van U
dat Gij ze voedt op hun tijd.

Wat Gij voor hen uitstrooit verzamelen zij,
ze worden verzadigd als Gij uw hand opent.

Verheerlijk, mijn ziel, de Heer’.

(Ps. 104, 24-28. 35)

De Kerk looft in de paasnacht de Heer voor het nog groter werk van de verlossing van de mensheid en de wereld:

‘Almachtige eeuwige God,
wonder is uw Woord
waardoor Gij alles in het leven hebt geroepen
en zijn diepe zin hebt geopenbaard.
Laat uw verlost en begripen
dat een nog groter wonder is geschied
toen Christus, uw Woord van den beginne,
in de volheid van de tijden ons paaslam is geworden’

(vertaling van het missaal)

1. Welk plan heeft God met de mens?

God die oneindig volmaakt en gelukkig is in zichzelf, heeft volgens een plan van zuivere goedheid in vrijheid de mens geschapen, om hem te laten delen in zijn eigen gelukkig leven. In de volheid van de tijd, heeft God de Vader zijn Zoon gezonden als Verlosser en Heiland van de mensen, die in zonde gevallen waren, om hen in zijn Kerk samen te roepen, opdat zij door de werking van de heilige Geest zijn aangenomen kinderen, en erfgenamen van zijn eeuwige gelukzaligheid zouden worden.

1-25

EERSTE HOOFDSTUK

De mens is ‘in staat tot’ God

*‘Groot zijt Gij, Heer, en alle lof waardig ...
Want Gij hebt ons gemaakt naar U toe,
en onrustig is ons hart totdat het rust vindt in U.’*
(H. Augustinus)

30

2. Waarom leeft in de mens het verlangen naar God?

God zelf heeft, door de mens naar zijn beeld te scheppen, in zijn hart het verlangen gegrift om Hem te zien. Ook als een dergelijk verlangen door de mens wordt miskend, houdt God niet op de mens naar zich toe te trekken, opdat hij mag leven en in Hem die volheid vindt van waarheid en geluk, waarnaar hij zonder ophouden op zoek is. Van nature en krachtens roeping is de mens dus een godsdienstig wezen, dat in staat is in gemeenschap te treden met God. Deze intieme en vitale band met God, verleent de mens zijn fundamentele waardigheid.

27-30
44-45

3. Hoe kan men God kennen met alleen maar het licht van het verstand?

Als hij uitgaat van de schepping, dat wil zeggen van de wereld en van de menselijke persoon, kan de mens, met alleen maar zijn verstand, God met zekerheid kennen als oorsprong en doel van het heelal, en als het hoogste goed, waarheid en oneindige schoonheid.

31-36
46-47

4. Is het licht van het verstand alleen voldoende om het mysterie van God te kennen?

Zoekt hij met alleen maar het licht van het verstand God te kennen, dan stuit de mens op tal van moeilijkheden. Bovendien kan hij niet uit zich-

37-38

In dit boek spreekt de Rooms-Katholieke Kerk tot alle mensen en tracht ze haar leer beknopt, helder en volledig uiteen te zetten.

Ze beschrijft erin wat ze gelooft, hoe dat geloof in haar eredienst tot uitdrukking komt, wat het goede leven is dat men vanuit de genade van geloof en eredienst kan en behoort te leiden, en hoe men God ontmoet in het gebed.

Ze spreekt in dit boek de taal van haar bronnen: de Bijbel, de eerbiedwaardige kerkvaders uit de eerste eeuwen zoals Sint Augustinus, de grote kerkleraren uit de traditie zoals Sint Thomas van Aquino en de belangrijke documenten van het kerkelijk leergezag zoals het Tweede Vaticaanse Concilie.

De leer van de Kerk is de leer van haar hoofd, Jezus Christus, zodat het lezen van dit boek ten diepste een ontmoeting is met Hem die ons uitnodigt Hem te volgen en uit zijn handen de eeuwige gelukzaligheid te ontvangen.

KokBoekencentrum.nl
UITGEVERS | UTRECHT

halewijn

ISBN 978 90 435 4020 9 • NUR 700

9 789043 540209